

Statistică de bibliotecă

Război și subdezvoltare: ce cred jurnalele academice?

(partea a II-a)

de Oana Cornelia Munteanu

Temă centrală a lucrării este relația dintre război și dezvoltare, în particular modul în care interacțiunea dintre cele două procese a fost definită și analizată la nivel teoretic, în mediul academic. Fiind vorba de tratarea de către mediul academic a unei tematici socio-politice, pornim de la ipoteza că însăși studiarea acestei tematici poate fi influențată de orientarea ideologică a cercetătorilor. Scopul nostru principal este de a evalua dacă și în ce măsură, un anumit context ideologic direcționează cercetarea academică recentă, care se focusează pe înțelegerea relației dintre război/conflict armat și dezvoltare inegală/subdezvoltare.

6. Distribuția cercetărilor în funcție de consecințele războiului asupra dezvoltării

Pentru a determina perspectiva dominantă în ceea ce privește consecințele războiului asupra dezvoltării am avut în vedere următorii doi parametri:

I. Efectele imediate

- a) impactul asupra economiei
- b) consecințe politice
- c) consecințe sociale

II. Impactul asupra dezvoltării post-conflict

- a) asistența pentru dezvoltare
- b) politicile de peacebuilding

Într-o primă etapă a analizei modului în care sunt prezentate consecințele războiului asupra dezvoltării, am urmărit tendința generală a articolelor, la nivelul orientărilor teoretice majore. Pentru a genera rezultatul, am folosit ca variabilă *frecvența* articolelor care insistă asupra consecințelor asupra economiei, asupra consecințelor social-politice sau care prezintă efectele asupra dezvoltării post-conflict. Analiza a demonstrat că efectele imediate ale conflictelor asupra dezvoltării au constituit un punct de interes atât pentru neoliberali, liberali și realiști, dar articolele s-au concentrat mai ales pe expunerea impactului asupra economiei. Consecințele social-politice, pe de altă parte, au fost prezentate dar ca rezultat al efectelor negative ale războiului asupra economiei. În plus, neoliberalii au abordat, mai degrabă alături de efectele asupra economiei și problematica asistenței pentru dezvoltare și politicile de peacebuilding. Pe de altă parte, publicația aparținând postructuralismului insistă doar pe prezentarea impactului asupra dezvoltării post-conflict (pentru perioada aleasă pentru cercetare). Interpretarea

rezultatelor a generat următorul rezultat, conform tabelului 2.2.5:

Tabel 2.2.5 Frecvența articolelor în funcție de prezentarea impactului conflictelor asupra dezvoltării

Efecte ale războiului / Orientare teoretică	Frecvența articolelor		
	Consecințe economice	Consecințe social-politice	Asistența pentru dezvoltare/peacebuilding
Liberalism	1		
Neoliberalism	10	7	16
Realism	7	3	5
Postructuralism			6

6.1. În scopul clarificării relației dintre război și dezvoltare din perspectiva consecințelor războiului, am analizat fiecare dintre cei doi parametri, așa cum apar în cele 4 abordări teoretice majore. Pentru a determina măsura în care articolele insistă asupra efectelor imediate ale conflictelor, am utilizat ca variabilă *importanța* pe care o atribuie articolele selectate aspectelor social-politice sau celor economice raportate la impactul războiului asupra dezvoltării, pornind de la dihotomia importanță majoră și importanță scăzută.

Analiza articolelor din publicațiile neoliberale a demonstrat că acestea se concentrează pe sublinierea *importanței consecințelor economice* ale războiului asupra procesului dezvoltării. Pentru neoliberali, impactul major al conflictelor se relevă în raport cu dezvoltarea economică. Astfel, articolele încadrate în paradigma neoliberală au insistat în expunerea consecințelor negative ale războiului asupra creșterii

economice, subliniind cu precădere următoarele aspecte: efecte negative asupra comerțului, piețelor, investițiilor, exodului de capital, exporturilor.

Tendința generală relevată arată că neoliberalii sunt preocupați de impactul imediat al războiului asupra creșterii economice, argumentând că efectul general direct sau indirect al conflictului asupra dezvoltării este substanțial mai mare decât asupra distrugerii capitalului¹. Alte articole relevă o atitudine radicalizată a efectului negativ al războiului asupra economiei, aducând în discuție faptul că mai ales conflictele armate presupun ”paralizarea completă a economiei” prin distrugerea infrastructurii, încetinirea comerțului și a activității economice². Importanța majoră a consecințelor economice este relevată de dezabrobarea puternică a efectelor conflictului asupra creșterii economice. Argumentele neoliberalilor insistă pe faptul că mecanismul principal prin care războiul distruge dezvoltarea este prin distrugerea economiei. Există un consens la nivelul publicațiilor neoliberale, potrivit căruia, creșterea economică este întotdeauna afectată negativ, uneori în mod dramatic, mai ales că exporturile sunt invariabil afectate negativ, ca urmare a dislocării piețelor³. Pentru a evidenția efectele drastice ale conflictului asupra dezvoltării economice se insistă asupra scăderii PIB-ului. Articolele neoliberale relevă studii care arată că în timpul unui război civil PIB-ul este redus cu până 2% față de perioada de pace, iar războiul cauzează o stare de post-război de declin continuu al PIB-ului, pentru că scade investiția de capital⁴. Alte studii neoliberale prezintă relația dintre conflict și dezvoltare comparând rata de creștere a PIB-ului din țările cu conflict ce a durat cel puțin 5 ani cu țări non-conflictuale, arătând o scădere de 20% față de cele non-conflictuale, tendință care se menține și după terminarea conflictului, țările fiind încă în medie cu 10% sub traiectoria pe care ar fi urmat-o dacă nu ar fi avut loc conflictul⁵.

O altă consecință directă a războiului care relevă importanța dezvoltării economice pentru neoliberali, este impactul negativ asupra investițiilor și pieței. O temă frecventă în publicațiile liberale este sublinierea subminării economiei prin constrângerile în a investi și exodul de capital, precum și prin reducerea activităților comerciale odată cu declanșarea conflictului. Efectul asupra pieței este o altă consecință importantă relevată de articolele neoliberale. Piața este puternic afectată de războaiele civile care reduc eficiența alocării resurselor afectând negativ productivitatea. Astfel, accesul la piețe este periclitat de insecuritate, distrugerea infrastructurii, iar piețele devin din ce în ce mai

ineficiente și fragementate⁶.

Un aspect distinct al ideologiei neoliberale care arată importanța ridicată a consecințelor economice ale războaielor pentru neoliberali este subliniată și de critica pe care aceștia o aduc cheltuielilor militare în detrimentul celor sociale. Neoliberalii argumentează că, cheltuielile militare, ca rată din PIB, afectează negativ dezvoltarea economică din țările cu venituri mici și mijlocii, reprezentând cauza principală a pierderii vieților omenești și a pierderii oportunităților de a scăpa de sărăcie. Studiile neoliberale aduc în discuție faptul că țările din Africa, Asia, Orientul Mijlociu și America Latină cheltuiesc, în medie, 22 de miliarde de dolari pe an pentru arme, sumă care ar reprezenta, estimativ, necesarul de fonduri pentru ca aceste țări să poată atinge ODM 2 (estimat la aproape 10 miliarde \$ pe an) și ODM 4 (estimat la 12 miliarde \$ pe an)⁷. Critica lor vizează ”politicile economice disfuncționale” de dezvoltare care au ca efect o combinație de consecințe negative precum datoria, inflația și forme costisitoare de taxare, ca urmare a tăierilor investițiilor publice și cheltuielilor sociale pentru a finanța cheltuielile militare⁸.

Aplicând variabila *importanță* în ceea ce privește consecințele asupra mediului politic, analiza a demonstrat că din punct de vedere al neoliberalilor, consecințele asupra mediului politic sunt de *importanță majoră*, afectând serios procesul dezvoltării. Consecințele politice ale războiului vizează eșecul statului ca instituție și sunt analizate în corelație cu efectele economice și sociale pe care le presupune eșecul statului, ca urmare a războiului. Astfel, neoliberalii insistă că dezvoltarea sustenabilă și atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului sunt afectate în țările sărace care experimentează conflicte violente prin prisma efectelor negative la nivel macro-instituțional:

- proces democratic întrerupt, lipsa capacității, legitimității și responsabilității statului⁹;
- eșecul implementării unei viziuni generale de dezvoltare¹⁰;

Importanța consecințelor politice ale războiului asupra dezvoltării este relevată de articolele neoliberale prin accentuarea efectelor pe care le are ineficiența statului asupra dezvoltării sociale și atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Neoliberalii asociază lipsa accesului la facilități de sănătate publică, educație, alienare a sărăciei cu ineficiența statului ca urmare a stării de război. Studiile insistă asupra faptului că 80% din numărul de morți din țările sărace afectate de război nu au avut ca principală cauză violența, ci mai

⁶ Mlambo M. K., Kamara A. B., Nyende M., p.59-60

⁷ Bowman Brett, Matzopoulos, Richard, Butchart Alexander, Mercy A. James, ”The impact of violence on development in low- to middle-income countries” în *World Development*, Vol. 36, No. 2, 2008 p. 216

⁸ Collier Paul, ”Post-conflict recovery: how should strategies be distinctive?”, în *Journal of African Economies*, Vol. 18, AERC Supplement 1, 2009, p. 100

⁹ Manning Richard, Trzeciak-Duval Alexandra, *op.cit.*, pp.103-107

¹⁰ Bodea Cristina, Elbadawi Ibrahim A., *op.cit.*, p. 52

¹ Bodea Cristina, Elbadawi Ibrahim A., *op.cit.*, p. 52

² Ikejiaku Brian Vincent, *op.cit.*, p. 19

³ Stewart Frances, ”Conflict and the Millennium Development Goals”, în *World development*, Vol. 31, nr 2, 2003, pp. 331-332

⁴ *Idem.*, ”Development and security”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 4, No.3, 2004, p. 264

⁵ Gates Scott, Hegre Havard, Strand Havard, *op.cit.*, p. 1720

degrabă reprezintă rezultatul răspândirii la scară largă bolilor ca urmare a inabilității sau lipsei de voință a statului de a oferi servicii de sănătate pentru populație pe timp de război. Mai mult, starea de război slăbește capacitatea statului de a distribui apă curentă, medicamente, asistență, mâncare pentru zona de conflict, iar ca urmare, studiile confirmă faptul că sărăcia și foamea sunt exacerbate în timpul războiului.¹¹ Din perspectiva neoliberală, deși războiul este perceput ca o deviație irațională de la normalitate, efectele negative asupra dezvoltării sunt atribuite eșecului statului în a gestiona răspunsul la acestea.

În ceea ce privește consecințele sociale ale războiului asupra dezvoltării, analiza a arătat faptul că deși articolele neoliberale abordează consecințele sociale ale războiului, acestora li se atribuie în general, o *importanță scăzută*, fiind mai degrabă asociate și importante pentru economie. Analiza eșantionului din publicațiile neoliberale a permis evidențierea unui consens la nivelul publicațiilor asupra efectelor sociale ale războiului, studiile insistând cu precădere asupra următoarelor aspecte: sărăcie, efecte negative asupra educației, asupra sănătății, creșterea mortalității infantile, migrație forțată, pierderea proprietății, dezintegrare socială și culturală și eroziunea încrederii reciproce.

Importanța majoră a consecințelor sociale este subliniată prin insistarea asupra faptului că războiul crește rata mortalității infantile, ceea ce are impact asupra stării generale de dezvoltare socio-economică a societății.

În raport cu celelalte aspecte, neoliberalii subliniază o *importanță scăzută* a consecințelor sociale ale războiului asupra procesului dezvoltării. Astfel, în ceea ce privește starea de sărăcie, deși estimează că există o relație între conflict și sărăcie, studiile nu relevă o relație directă, ci una nesemnificativă din punct de vedere statistic. În mod similar, războiul afectează capacitatea statului de a oferi servicii educaționale, însă procentul de educație scăzut este nesemnificativ pentru a stabili o relație cauzală directă între conflict și nivel scăzut al educației¹². Referitor la celelalte aspecte (pierderea capitalului uman, dislocarea populației, migrație forțată, pierderea bunurilor), acestea sunt doar enunțate importanța lor fiind relevată doar în raport cu impactul negativ pe care îl au asupra macro și micro-economiei și pieței globale. Neoliberalii insistă că dislocarea și migrația populației, destituirea bunurilor reduc procentul populației active angajate în producție și afaceri adâncind problemele dezvoltării¹³. Pe de altă parte, pierderea proprietăților și a bunurilor de către populație au ca efect creșterea inflației și a deficitului bugetar, iar din această perspectivă, impactul social al violenței este reprezentat de "costurile economice care amenință formidabil" creșterea fiscală și dezvoltarea¹⁴.

Importanța scăzută a consecințelor sociale în raport cu cele economice este relevată de faptul că neoliberalii prezintă consecințele sociale ca pe o amenințare la adresa dezvoltării pieței. Articolele subliniază că efectele războiului la toate nivelurile (capital uman, social, uman și organizațional) reduc investițiile: conform studiilor "investițiile guvernamentale și investițiile străine private la scară largă scad considerabil mai ales atunci când conflictul este extensiv"¹⁵. Alte articole subliniază că efectele negative asupra capitalului uman și a productivității și comerțului, amenință dezvoltarea "prin distrugerea formelor globale de circulație care definesc societatea de masă și echilibrul său"¹⁶.

Analiza eșantionului din publicațiile realiste, aplicând variabila *importanța majoră /scăzută* a consecințelor economice, a generat, ca rezultat, că, în ansamblu, studiile selectate atribuie o *importanță ridicată* consecințelor economice ale războiului asupra procesului dezvoltării, insistând asupra efectelor negative pe care acesta le are asupra creșterii economice. Consecințele asupra economiei sunt expuse pe parcursul a 7 articole și realiștii insistă asupra efectelor negative în legătură cu următoarele aspecte asociate dezvoltării: investițiile străine, piața, comerțul, producția, exodul de capital. Articolele subliniază cu precădere relația război-dezvoltare, dar cu insistență asupra importanței piețelor și comerțului pentru dezvoltare. Realiiștii susțin că războiul are efecte negative asupra creșterii economice prin distrugerea stocurilor de capital, atât în țara unde are loc conflictul dar și în țările vecine, dar subliniază că cel mai influent impact al conflictului asupra creșterii economice este impactul pe care îl are asupra investițiilor străine: investitorii străini vor evita zonele de conflict având ca rezultat exodul de capital. Ca urmare și comerțul este afectat negativ, deoarece în țara de origine comerțul național și cel național este întrerupt, afectând creșterea economică¹⁷. Și în privința consecințelor războiului asupra dezvoltării, articolele realiste văd relația în termeni de dezvoltare economică, "războiul civil având efecte devastatoare asupra economiei, mai ales asupra PIB-ului, ca rezultat al scăderii producției dar și al exodului de capital"¹⁸. Alte articole subliniază importanța consecințelor economice ale războiului stabilind o relație cauzală între efectele negative ale războiului asupra pieței și starea de sărăcie. Se susține ideea conform căreia conflictul violent a fost una din cele mai semnificative cauze ale declinului economic pentru economiile moderne prin distrugerea pe care o provoacă infrastructurii și pieței. Aceste distrugerii pot fi suficiente pentru a atrage comunitățile în forme de capcane ale sărăciei, și să împingă comunități care erau relativ dezvoltate la începutul conflictului, către

¹⁵ Stewart Frances, „Development and security”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 4, No.3, 2004, p. 265-266

¹⁶ Duffield Mark, „Getting savages to fight barbarians: development, security and the colonial present”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 5, No.2, 2005, p. 156

¹⁷ De Groot Olaf J., *op.cit.*, p. 151-152

¹⁸ Devitt Conor, Tol Richard SJ, „Civil war, climate change, and development: A scenario study for sub-Saharan Africa”, în *Journal of Peace Research*, Vol. 49, No.1, 2012, p. 131

¹¹ Gates Scott, Hegre Havard, Strand Havard, *op.cit.*, p. 1715

¹² *Ibidem*, p. 1718

¹³ Ikejiaku Brian Vincent, *op.cit.*, p. 21

¹⁴ Bowman Brett, Matzopoulos Richard, Butchart Alexander, Mercy A. James, *op. cit.*, p. 210

sărăcie¹⁹.

În ceea ce privește consecințele războiului asupra instituțiilor politice, acest aspect este tratat doar într-un singur articol al publicațiilor realiste, atribuindu-se o *importanță scăzută*, consecințele asupra instituțiilor statului transpunându-se în efecte asupra bunăstării economice a populației, devenind importante prin prisma faptului că instituțiile devin incapabile de a mai furniza bunuri publice, securitate și protecția dreptului de proprietate²⁰.

De asemenea, analiza eșantionului realist a identificat o importanță scăzută a consecințelor sociale ale războiului asupra procesului dezvoltării. Analiza a permis identificarea a două tendințe:

- *consecințele sociale au efecte negative asupra creșterii economice*: fluxul de refugiați, migrația forțată, distrugerea bunurilor, pierderea capitalului uman au efecte asupra creșterii economice prin reducerea productivității, comerțului și relațiilor de piață²¹
- *consecințele sociale sunt determinate de efectele negative asupra economiei*: șocurile pieței, pe durata războiului, pot afecta funcționarea și bunăstarea comunității²²

Aplicarea parametrului de analiză asupra publicației de orientare liberală a evidențiat faptul că tendința este de a sublinia importanța majoră a consecințelor conflictului asupra dezvoltării economice, pornind de la premisa că războiul are impact devastator asupra economiei și mai ales asupra schimburilor economice, deoarece piețele internaționale sunt sensibile la conflict²³.

6.2. Pentru a avea o imagine detaliată asupra modului în care studiile academice au abordat relația război-dezvoltare, am avut în vedere și analiza impactului pe termen lung al conflictului în articolele din cele 4 orientări teoretice majore identificate. În urma analizei s-a constatat că a existat o preocupare comună la nivelul articolelor selectate față de următoarele măsuri pentru dezvoltarea post-conflict: a) asistența pentru dezvoltare și intervenția internațională și b) politicile de peacebuilding. Variabila prin intermediul căreia a fost analizată poziția articolelor față de aceste măsuri a fost atitudinea exprimată: *atitudine pozitivă / atitudine negativă*.

Analiza articolelor din publicațiile identificate ca fiind de orientare neoliberală au evidențiat faptul că studiile insistă cu precădere asupra importanței asistenței pentru dezvoltare în țările post-conflict

valorizând pozitiv reformele economice și buna guvernare. Atitudinea generală a articolelor în raport cu cele două dimensiuni ale impactului pe termen lung al conflictului asupra dezvoltării este sintetizată în tabelul 2.2.6:

Tabel 2.2.6 Atitudinea publicațiilor neoliberale față de măsurile de dezvoltare post-conflict

Măsuri	Numărul articolelor	
	Atitudine pozitivă	Atitudine negativă
Asistență pentru dezvoltare/cooperare internațională	12	2
Politici de peacebuiding	4	2

Articolele neoliberale au expus în termeni *pozitivi* măsurile necesare intervenției pentru dezvoltare în țările post-conflict, cu referire la următoarele aspecte:

a) Rolul important al asistenței și politicilor de peacebuilding pentru reformele economice și buna guvernare.

Astfel, articolele insistă că ajutorul pentru țările post-conflict are "beneficii astronomice" din punct de vedere economic, generând venituri rapide și prevenind reapariția conflictului. Scopul principal al ajutorului post-conflict trebuie să fie așadar combaterea sărăciei, deoarece 19 din cele mai sărace 20 de state se confruntă sau s-au confruntat cu un conflict armat²⁴. Accentul pozitiv al finanțării dezvoltării post-conflict reiese din faptul că articolele neoliberale insistă pe reintegrarea în societate a populației afectate de război și reconstruirea economiei distruse de război ca fiind "scopul celei mai imediate intervenții"²⁵. Atitudinea pozitivă este manifestată și față de politicile de peacebuilding care sunt esențiale pentru dezvoltare prin includerea politicilor de combatere a sărăciei, acestea au ca rezultat pacea și dezvoltarea prin "scopul lor principal de a construi o viziune de creștere economică pe termen lung, care depășește criza imediată"²⁶. Asistența economică pentru dezvoltare în țările post-conflict trebuie să completeze asistența umanitară deoarece este înțeleasă în a avea un impact pozitiv asupra asigurării securității umane, unele studii argumentând că în multe situații reconstrucția economică și sprijinul pentru activități productive și capacități de export sunt esențiale pentru reducerea costurilor umane neîntrerupte ale conflictului²⁷.

Atitudinea pozitivă a neoliberalilor față de politicile de peacebuilding și asistență post-conflict se menține față de măsurile economice care trebuie luate pentru dezvoltare. Aceste măsuri sunt văzute în termeni

¹⁹ Justino Patricia, "Poverty and violent conflict: A micro-level perspective on the causes and duration of warfare", în *Journal of Peace Research*, Vol. 46, No. 3, 2009, p. 322

²⁰ *Ibidem*, p. 321

²¹ Murdoch James C., Sandler Todd, *op.cit.*, p. 451-455

²² Justino Patricia, "Poverty and violent conflict: A micro-level perspective on the causes and duration of warfare", în *Journal of Peace Research*, Vol. 46, No. 3, 2009, p. 321

²³ Schneider Gerald, Troeger E. Vera, *op.cit.*, p. 624

²⁴ Picciotto Robert, *op.cit.*, p. 549-553

²⁵ Mlambo M. K., Kamara A. B., Nyende M., *op.cit.*, p. 54-55

²⁶ Page John, "Three issues in security and development", în *Conflict, Security and Development*, Vol. 4, nr. 3, 2004, p. 302-303

²⁷ Stewart Frances, "Conflict and the Millennium Development Goals" în *World development*, Vol. 31, nr. 2, 2003, p. 341

de ajustare structurală, politici fiscale și bugetare, politici inflaționiste, politici de liberalizare a pieței, investiții. Pornind de la premisa că procesul dezvoltării economice este esențial pentru o pace de durată, restaurarea sistemului economic devine esențială pentru operațiunile de peacebuilding. De aceea, în perspectivă neoliberală, intervențiile pentru dezvoltare trebuie să asigure accesul la serviciile pieței și să descentralizeze procesul de decizie politică și economică²⁸. În acest sens, publicațiile neoliberale manifestă o atitudine pozitivă în legătură cu următoarele măsuri post-conflict:

- Finanțarea productive prin asistarea minimală a piețelor de export și oferirea de împrumuturi pentru astfel de importuri
- Prevenirea inflației ca prioritate fundamentală a politicilor orientate către țările post-conflict
- Încurajarea impozitelor și impunerea de taxe ca proporție din PIB pentru a controla deficitul bugetar

Analiza a evidențiat și faptul că studiile neoliberale promovează o atitudine pozitivă față de scopul asistenței și operațiunilor de peacebuilding în promovarea bunei guvernante ca garant al dezvoltării. De aceea, susțin că reconstrucția cu asistența pentru dezvoltare ar trebui să aibă ca scop construcția unui sistem bazat pe următoarele dimensiuni: securitate, tranziție politică, guvernare și participare, dezvoltare socio-economică, drepturi ale omului, sistem judiciar eficient pentru stabilirea domniei legii²⁹.

b) Rolul cooperării internaționale pentru stoparea conflictelor și asigurarea dezvoltării în țările sărace

Atitudinea pozitivă față de cooperarea internațională a fost relevată prin importanța pe care o are intervenția pentru a diminua riscurile războiului asupra dezvoltării. Astfel, comunitatea internațională ar trebui să rămână concentrată pe rezolvarea conflictelor și pe peacekeeping pentru a asigura dezvoltarea sustenabilă și atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului³⁰.

Importanța acțiunii colective este relevată și prin atitudinea pozitivă referitoare la corelarea politicilor de securitate și dezvoltare. În țările afectate sau predispușe la conflict, eforturile prioritare ale țărilor donoare ar trebui orientate către corelarea politicilor de diplomație, securitate și dezvoltare cu îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare³¹. Neoliberalii susțin că actorii de la nivel global ar trebui să asigure dezvoltarea prin ”stoparea amenințărilor interne la adresa stabilității globale care să presupună politici de reducere a sărăciei, anulare a datoriei externe condiționate și finanțare selectivă”³². Atitudinea pozitivă asupra cooperării internaționale este dată de amenințarea societăților fragile și a celor afectate de conflict, deoarece acestea

rămân ”cea mai serioasă provocare pentru dezvoltare”, având în vedere că o treime din populația săracă a lumii trăiește în state fragile, în timp ce statele democratice sunt văzute ca fiind cheia securității și stabilității globale³³.

Pe de altă parte, atitudinea negativă în studiile neoliberale a fost identificată cu referire la următoarele aspecte:

a) Eficiența modelului curent de alocare a asistenței pentru dezvoltare în țările sărace afectate de conflict

Formula de alocare a ajutorului este criticată puternic, insistându-se asupra ideii că refuzarea ajutorului către țările cu venituri mici, care nu îndeplinesc standardele de guvernantă poate avea repercusiuni majore asupra păcii și stabilității. Se stabilește o legătură puternică între sărăcie și absența păcii, însă ajutorul acordat în acest fel ”este foarte puțin probabil să producă pace și prosperitate”³⁴. Mai mult, prin încurajarea și managementul conflictului și a bunei guvernante, asistența pentru dezvoltare, a ignorat contextul local al țărilor în curs de dezvoltare afectate de conflict, ”reducerea sărăciei și buna guvernantă implicând doar un angament retoric al politicilor de dezvoltare de a deconstrui o abordare «one size fit all»”³⁵.

Atitudinea negativă în raport cu ajutorul pentru dezvoltare în situații de conflict a fost exprimată și în legătură intervenția externă susținându-se că asigurarea serviciilor prin intermediul actorilor externi poate avea impact negativ asupra legitimității statului și poate eroda încrederea populației în guvern³⁶.

b) Scopul politicilor de peacebuilding în asigurarea securității umane

Atitudinea negativă a politicilor de peacebuilding s-a orientat către conceptul de ”securitate umană” ca liant al problemelor de dezvoltare și securitate. Critica susține că politicile de dezvoltare în situații post-conflict, ”mascate sub egida securității umane sunt superficiale și nu au niciun efect transformator”³⁷. Aceste intervenții reprezintă de fapt, ”o formă de dominație și control de către statele dezvoltate asupra statelor în curs de dezvoltare”, cu scopul ca statele dezvoltate să se protejeze de dezordinea care emană din Sud, iar cei din țările sărace sunt învățați cum să trăiască în situații de subdezvoltare gravă, fără a cauza probleme de securitate pentru cei din lumea dezvoltată³⁸.

Analiza eșantionului realist a evidențiat faptul că asistența pentru dezvoltare și importanța politicilor de peacebuilding au fost tratate pe parcursul a

²⁸ Duffield Mark, ”Getting savages to fight barbarians: development, security and the colonial present”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 5, No.2, 2005, p. 152-153

²⁹ Mlambo M. K., Kamara A. B., Nyende M., *op.cit.*, p.166

³⁰ Gates Scott, Hegre Havard, Strand Havard, *op.cit.*, p. 1720

³¹ Manning Richard, Trzeciak-Duval Alexandra, *op.cit.*, p. 120

³² Duffield Mark, ”Getting savages to fight barbarians: development, security and the colonial present”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 5, No.2, 2005, p. 157

³³ Manning Richard, Trzeciak-Duval Alexandra, *op.cit.*, pp. 125-128

³⁴ Picciotto Robert, *op.cit.*, p. 549-551

³⁵ Hickey Sam, ”Beyond poverty reduction through good governance. The new political economy of development in Africa”, în *New Political Economy*, Vol. 17, No.5, p. 686

³⁶ Manning Richard, Trzeciak-Duval Alexandra, *op.cit.* p.110

³⁷ McCormack Tara, ”Human security and the separation of security and development”, în *Conflict, Security & Development*, Vol. 11, No.2, 2011, p. 237

³⁸ *Ibidem*, p. 241-244

5 articole, toate relevând o *atitudine pozitivă* în raport cu aceste măsuri de dezvoltare post-conflict.

Astfel, măsurile în raport cu care articolele realiste s-au poziționat pozitiv au fost: asistența externă economică și militară, politicile Băncii Mondiale de ajustare structurală, reducerea datoriilor externe, reducerea cheltuielilor militare. Din perspectiva realiștilor, intervenția internațională în țările sărace trebuie concentrată pe recuperare economică, deoarece creșterea economică reduce riscul de conflict. Mai mult, intervenția economică trebuie susținută de cea militară pentru asigurarea statului unitar, forțele internaționale fiind eficiente în menținerea creșterii economice graduale³⁹.

Realiștii susțin o atitudine pozitivă față de intervenția comunității internaționale care trebuie să formuleze politici economice care "să acorde prioritate prevenirii conflictelor", deoarece conflictul civil este comun în țările cu venituri scăzute și împiedică reducerea sărăciei⁴⁰. Atitudinea pozitivă față de politicile de ajustare structurală și bună guvernare ale Băncii Mondiale sunt determinate de faptul că ele influențează pozitiv structura economiei, reducând dependența acesteia de exportul de materii prime și ridicând rata de creștere economică, care la rândul său reduce revendicările și riscul apariției conflictului.⁴¹

Alt aspect în legătură cu analiza studiilor realiste a identificat o atitudine pozitivă a fost reducerea sau ștergerea datoriilor pentru țările sărace și reducerea cheltuielilor militare. Ștergerea datoriilor pentru țările sărace reprezintă "un aspect important al politicilor de dezvoltare", deoarece transferul de resurse fiscale obținut poate reduce riscul de conflict adresarea problemelor sociale, iar aplicarea ștergerii datoriei poate ajuta la reconstruirea țărilor post-conflict.⁴² În mod similar, reducerea cheltuielilor militare permite alocarea resurselor către scopuri de dezvoltare. Realiștii apreciază în termeni pozitivi aceste măsuri deoarece acestea sunt văzute ca mijloace de a întări capacitatea statului și fungibilitatea guvernului, care permite controlul resurselor și capacitatea statului de a diminua riscul conflictului.

În ceea ce privește măsurile de dezvoltare post-conflict, analiza a relevat faptul că publicația poststructuralistă adoptă în mod unitar, în toate articolele selecte, o *atitudine negativă*. Pe parcursul celor 6 articole supuse analizei, au fost identificate următoarele aspecte în raport cu care articolele se poziționează critic:

a) Eficiența operațiunilor de peacebuilding și a politicilor asociate de bună guvernare și creștere economică

În legătură cu aceste aspecte ale dezvoltării post-conflict, articolele poststructuraliste subliniază că

operațiunile de peacebuilding au fost prea puțin eficiente în promovarea obiectivelor de bunăstare, dezvoltare umană echitabilă și politici democratice și inclusive, concentrându-se pe obiective limitate rezumate la oprirea conflictului manifest⁴³.

În ceea ce privește asigurarea păcii liberale bazate pe creștere economică sustenabilă, asigurarea serviciilor, instituții independente, domnia legii au fost cu atât mai puțin pozitive și semnificative. Peacebuilding-ul este astfel văzut ca o concepție "elitistă a schimbării istorice" bazate pe o versiune particulară a progresului, care justifică perpetuarea inegalităților socio-politice puternice și care menține violența și insecuritatea⁴⁴. Astfel, și promovarea reformelor pieței libere în contextul post-conflict ca parte a strategiei de creștere economică este criticată, deoarece poate rezulta în inegalitate, șomaj, probleme sociale care la rândul lor pot accentua inegalitățile percepute și revendicările sociale. Postructuraliștii susțin că liberalizarea economică inoportună sau prematură-inclusiv privatizarea și tăierea cheltuielilor publice în societăți volatile poate duce la inegalități și alienări semnificative care, la rândul lor, pot amenința obiectivele peacebuilding-ului și obstrucționa progresul⁴⁵.

În termeni politici, operațiunile de reconstrucție nu sunt eficiente, scopul state-building-ului de a crea un stat al democrației liberale de piață este perceput în termeni puternic negativi: în această viziune, statebuilding-ul nu reprezintă decât transferul valorilor, instituțiilor și normelor occidentale, ceea ce îl face să reprezinte o formă de neo-imperialism sau neocolonialism⁴⁶.

b) Adaptarea la contextul local

O caracteristică importantă a publicațiilor poststructuraliste este contestarea legitimității intervenției externe fiind asociată mai degrabă cu o încercare de dominație și consolidare a puterii statelor dezvoltate în statele sărace. Articolele dezaprobă total eficiența acestor acțiuni definindu-le ca pe un exercițiu condus din exterior orientat către promovarea stabilității și ignorarea tradițiilor și instituțiilor locale, este "contestat și ilegal moral deoarece nu reușește să înțeleagă contextul local, să rezolve instabilitatea și alimentează conflictul cu scopul de a controla și exploata țările în curs de dezvoltare⁴⁷.

c) Legătura dintre subdezvoltare și securitate/insecuritate

Analiza a evidențiat o atitudine negativă față de fundamentele asistenței pentru dezvoltare în țările

³⁹ Collier Paul, Hoeffler Anke, Söderbom Måns, "Post-conflict risks" în *Journal of Peace Research*, Vol. 45, No. 4, 2008, p. 471-473

⁴⁰ *Idem*, "Aid, policy and peace: Reducing the risks of civil conflict" în *Defence and Peace Economics*, Vol. 13, No. 6, 2002, p. 435

⁴¹ *Ibidem*, p. 439-443

⁴² Addison Tony, Murshed S. Mansoob, "Debt relief and civil war" în *Journal of Peace Research*, Vol. 40, No. 2, 2003, p. 161-163

⁴³ Newman Edward, "A human security peace-building agenda", în *Third World Quarterly*, Vol. 32, No. 10, 2011, p. 1737

⁴⁴ Shah Kamil, "Failure of state building and the promise of state failure: reinterpreting the security-development nexus in Haiti", în *Third World Quarterly*, Vol. 30, No. 1, 2009, p. 30-31

⁴⁵ Newman Edward, *op.cit.*, p. 1744

⁴⁶ Beswick Danielle, Marquette Heather, "State-building, security and development: state building as a new development paradigm?", în *Third World Quarterly*, Vol. 32, No. 10, 2011, p. 1706

⁴⁷ Newman Edward, *op.cit.*, p. 1747

afectate de conflict care văd în sărăcie și alte probleme ale dezvoltării o amenințare la adresa securității. Din perspectiva poststructuralistă, această idee este percepută nu ca o realitate, ci ca o construcție politică: peacebuilding-ul este astfel, parte a agendei de securitate, deoarece patologiile statelor predispuse la conflict și cele subdezvoltate au fost construite ca amenințări internaționale⁴⁸. Această legătură dintre securitate și dezvoltare nu reprezintă decât un mod al statelor donoare de a impune și promova imaginea lor caracterizată de o așa-zisă pace liberală, mai degrabă decât politici externe de dezvoltare derivate din imperative morale sau de securitate⁴⁹.

d) Eficiența asistenței economice

Intervenția internațională bazată pe asistență economică este criticată deoarece eșuează în a rezolva probleme principale ale dezvoltării care cauzează conflictul: nemulțumirile economice și excluziunea politică⁵⁰. Mai mult, asigurarea serviciilor sociale de bază, precum cele de sănătate, apă, hrană conduc la dependență de asistență prin subminarea eforturilor de dezvoltare pe termen lung. Reconstrucția statului poate fi afectată prin subminarea legitimității instituțiilor în raport cu populația⁵¹.

Concluzii

Deși relația dintre securitate și dezvoltare este tot mai recunoscută de către politicieni și practicienii dezvoltării, comunitatea internațională a abordat destul de târziu securitatea și dezvoltarea, ca parte a aceluiași cadru de analiză. În general, cele două aspecte au fost tratate separat ca probleme distincte ale unor domenii de cercetare și arii de politici distincte. Faza incipientă a stabilirii unei relații între conflict și dezvoltare poate fi identificată în teoriile conflictului care au încercat să explice cauzele care declanșează un conflict, prin analiza inegalităților existente în societate și prin sentimentul de nedreptate la care dă naștere percepția acestor inegalități. Cu toate că stabilesc o legătură între starea persistentă de sărăcie și instabilitate, aceste teorii nu stabilesc în mod necesar o relație de cauzalitate între ele, considerând că inegalitatea și deprivarea sunt doar o parte a multitudinii de factori care declanșează conflictul.

Argumentele de mai sus reflectă faptul că parametrii normativi și cei de acțiune politică caracteristici intervențiilor internaționale în situațiile de conflict din Sudul Global, sunt dominați de discursul neoliberal al dezvoltării. Studiul de caz al lucrării vine să confirme că dominația ideilor neoliberale asupra relației dintre război și dezvoltare este evidentă și la nivelul teoretic, în studiile academice care au manifestat interes față de această temă. În această situație, putem conchide ipoteza lucrării, conform căreia *cercetarea relației dintre război și dezvoltare este influențată preponderant de ideile*

teoriei neoliberale, se verifică.

Aplicarea grilei de analiză asupra eșantionului alcătuit din articole neoliberale, liberale, realiste și poststructuraliste, a permis evidențierea unor serii de argumente care conduc la validarea ipotezei. În primul rând, publicațiile de ordin neoliberal au fost cele mai interesate de relația dintre conflict și dezvoltare, acest aspect fiind în primul rând de numărul de articole publicate, care constituie mai mult de jumătate din eșantionul analizat. În al doilea rând, analiza a subliniat existența unui interes comun în articolele din publicațiile asociate diverselor orientări teoretice pentru anumite aspecte ale relației dintre conflict și dezvoltare. Astfel, cu excepția poststructuraliștilor, neoliberalii, liberalii și realiștii au fost preocupați de relevarea dimensiunii economice a relației dintre conflict și dezvoltare, subliniind importanța creșterii economice, atât în termeni de cauze cât și de efecte ale interdependenței conflict-subdezvoltare. Asemănările între articolele analizate, în ceea ce privește identificarea principalei cauze a conflictului, ca fiind subdezvoltarea economică/sărăcia reprezintă alte argumente ale verificării ipotezei. Există diferențe de abordare mici în ceea ce privește rolul dezvoltării economice pentru promovarea păcii, dar sublinierea importanței deschiderii către comerț și piața globală atrage din nou atenția asupra ideilor de ordin neoliberal care sunt adoptate de realiști, de exemplu. Accentul pus pe absența bunei guvernări, ca factor declanșator al conflictului și în perpetuarea sărăciei, atât în publicațiile realiste cât și în cele neoliberale confirmă, din nou, ipoteza. Ipoteza se confirmă și ca urmare a analizei modului în care sunt prezentate consecințele războiului asupra dezvoltării. Cele mai multe articole insistă pe prezentarea efectelor devastatoare pe care războiul le are asupra comerțului și pieței, accentuând din nou, ideea neoliberală a creșterii economice ca garant al păcii. Analizând măsurile pe termen lung, care sunt luate ca răspuns la conflict, putem conchide că ipoteza se verifică și la acest nivel. Publicațiile neoliberale, realiste, liberale manifestă în general o atitudine pozitivă față de intervenția internațională, politicile de ajustare structurală și eficiența ajutorului. Diferența de atitudine este vizibilă în articolele poststructuraliste care critică vehement aceste aspecte. Totuși, numărul redus al articolelor care tratează tema nu conduce la invalidarea ipotezei de cercetare. Pe de altă parte, deși au fost identificate suborientări teoretice în cadrul aceleiași paradigme, gradul de fragmentare al teoriei principale, mai degrabă a confirmat, decât a infirmat preponderanța ideilor neoliberale.

Securitatea și dezvoltarea, războiul și subdezvoltarea sunt parte a agendei globale actuale, care susține că o lume mai sigură este posibilă dacă țărilor sărace li se oferă șansa la dezvoltare. În contextul politico-economic actual, această relație devine tot mai importantă, însă conceptele teoretice care definesc natura legăturii și instrumentele prin care se încearcă stoparea conflictelor violente văzute ca subminează dezvoltarea sustenabilă, rămân dominate de cadrul ideologic tot mai contestat al neoliberalismului.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 1740

⁴⁹ Beswick Danielle, Marquette Heather, *op.cit.*, p. 1704-1705

⁵⁰ Newman Edward, *op.cit.*, p. 1744-1745

⁵¹ Menocal Rocha, Alina "State building for peace: a new paradigm for international engagement in post-conflict fragile states?" în *Third World Quarterly*, Vol. 32, No. 10, 2011, p.1727-1729